

IEA PIRLS pētījuma dati atspoguļo vecāku ietekmi uz bērna lasītprasmi

Publicēts: 05.09.2019.

[Projektu aktualitātes](#)

Starptautiskā lasītprasmes novērtēšanas pētījuma IEA PIRLS dati pierāda - vienlīdz augsti sasniegumi lasītprasmē ir skolēniem, kuru lasīšanas aktivitātēs vecāki iesaistījušies no bērna 3 vai 4 gadu vecuma, un tādu skolēnu īpatsvars ir 55%. Pētījumos vērojama tendence, ka lielākā ietekme uz skolēnu lasītprasmes sasniegumiem ir kopīgai grāmatu lasīšanai pirmsskolas vecumā, kas ir vistiešākā lasīšanu veicinošā aktivitāte.

Analizējot pētījuma 4.klasēm PIRLS rezultātus, kas tiek apkopoti un salīdzināti 50 pasaules valstīs reizi piecos gados, svarīgi ir izvērtēt vecāku ietekmi – vai un cik lielā mērā vecāku lasītprasmi veicinošās darbības pirmsskolas gados ietekmē skolēnu lasītprasmi 4. klases beigās. PIRLS instrumentu komplekts ietver ne tikai skolēnu testus lasītprasmes novērtēšanai, bet arī skolēnu, viņu vecāku, skolotāju un skolas direktoru aptaujas, kas ļauj izvērtēt gan skolēnu mācību darba kontekstu, gan vides ietekmi uz tā rezultātiem. Pētījumi parāda, ka ģimenei ir ļoti liela ietekme uz skolēnu sniegumiem, tai skaitā uz lasītprasmi. Ģimenes ietekme ietver tādus faktorus kā ģimenes materiālo stāvokli, vecāku izglītību, attieksmi pret izglītību un kultūru, lietotās valodas bagātību, brīvā laika pavadīšanas paradumus, bērniem veltīto laiku. Īpaša nozīme bērna lasītprasmes attīstīšanā ir vecāku lasītprasmi veicinošajām darbībām – lasīšana priekšā, dziedāšana, sarunas ar bērnu par lasīto, kopīgas spēles u.c.

Latvijas Universitātes Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātes Izglītības pētniecības institūta vadošie pētnieki Andrejs Geske un Antra Ozola savā zinātniskajā darbā norāda, ka fakts, ka vecākiem ir augstākā izglītība, nozīmē tādas lasītprasmi veicinošas darbības kā, piemēram, runāšana ar plašāku vārdu krājumu, runāšana par plašāku tēmu loku, bērna motivēšana labai lasītprasmei un citas. OECD PISA 2016 pētījumā apkopotie dati parāda, ka Latvijā vidēji skolēnu vecāki bija mācījušies 14,6 gadus, kas ir mazāk nekā mums tuvākajās valstīs – Somijā, Zviedrijā, Lietuvā un Krievijā. Visilgāk, virs 15 gadiem, formālās mācībās pavadījuši Kanādas, Norvēģijas, Dānijas, Austrālijas un Dubaijas skolēnu vecāki.

Pētījums rāda, ka zemāki sasniegumi lasītprasmē ir skolēniem, kurus vecāki sāka mācīt lasīt 5 gadu vecumā. Vēl ievērojamākas atšķirības ir skolēniem, kurus vecāki sāka mācīt tikai 6 vai 7 gadu vecumā, un to īpatsvars sasniedz 10%. Augstāki sasniegumi ir skolēniem, kuru vecāki uzskata, ka galvenais atbildīgais par lasītprasmi ir vecāki vai pats bērns, nevis tikai izglītības iestāde.

Jāatzīmē, ka Latvijā tikai 60% vecāku bieži lasījuši priekšā saviem pirmsskolas vecuma bērniem, tikai 43% bieži dziedājuši dziesmas un bieži stāstījuši stāstus. Arī stāstu stāstīšana pirmsskolas vecumā ir nozīmīga aktivitāte, kas paaugstina bērnu lasītprasmi skolas vecumā. Tomēr pētījuma dati parāda, ka kopējai grāmatu lasīšanai pirmsskolas vecumā ir lielāka ietekme uz vēlāko lasītprasmi nekā stāstu stāstīšanai, kas noteikti ietver tradicionāli stāstītās vakara pasaciņas.

Skolēnu lasītprasmes sasniegumi ir saistīti arī ar pirmsskolas apmeklējumu. Latvijā pirmsskolu trīs vai vairāk gadus apmeklēja 83% bērnu, kas ir vairāk nekā Lietuvā (69%), Somijā (69%) un Krievijā (76%). 30 valstīs skolēnu, kuri apmeklēja pirmsskolu trīs vai vairāk gadus, sasniegumi bija nozīmīgi augstāki nekā citiem skolēniem.

Vecāku lasītprasmes veicināšanas aktivitātēm pirmsskolas vecumā ir reāls ieguldījums 4. klases skolēnu lasītprasmē. Tāpat nav iespējams izdalīt vienu aktivitāti, kura būtu noteicoša bērnu lasītprasmes veicināšanā. Kopumā vecāki, kuri vairāk realizē kādu no aktivitātēm, vairāk arī iesaistās citās darbībās. Aplūkojot skolēnu sasniegumu izmaiņas no 2006. gada līdz 2016. gadam, tieši vecāku lasītprasmes veicināšanas aktivitāšu pieaugumam ir vislielākā nozīme skolēnu lasītprasmes izaugsmē. Un arī šeit jāatzīmē, ka svarīgs ir visu vecāku veikto lasītprasmes veicināšanas aktivitāšu kopīgs ieguldījums.

Latvijas dalība pētījumā IEA PIRLS notiek ESF projekta nr. 8.3.6.1/16/I/001 "Dalība starptautiskos izglītības pētījumos" ietvaros.

<https://www.izm.gov.lv/lv/jaunums/iea-pirls-petijuma-dati-atspogulo-vecaku-ietekmi-uz-berna-lasitprasmi>

